

עלמ כוסי

פרשת ויקרא תשע"ג

22

אדם כי יקריב מכם קרבן לה'
מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן
תקריבו את קרבנכם (א. ב)

פניני
הערב

1 אומר על כך הצדיק רבי אברהם יהושע השל מאפטא (בעל "אוהב ישראל"):
כשמקויים בו באדם "כי יקריב מכם" - כשנכון האדם להקריב למען ה'
יתברך מעצמו ומבשרו במסירות נפש - הרג זה בבחינת "קרבן לה",
ומעלים עליו בכל יום כאילו הקריב חלבו ודמו לכבוד הבורא.

6 אבל המקריב דק "מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן" - המסתפק בתרומות
כספיות בלבד ואינו נכון למסור נפשו לכבוד ה' יתברך - נאמר עליו
בתורה: "תקריבו את קרבנכם" - זהו קרבן שלכם, שערכו מועט, ואינו
"קרבן לה" (פרפראות לתורה).

11 ובמנין מדובנא הסביר זאת על פי משל: רועה צאן שכח את תרמילו,
וכשהציק לו הרעב נטש את צאנו, והשביע נפשו בסעודה דשנה במסעדה.
12 כשחזר למרעה ולא מצא את צאנו, שאל את אנשי המקום עליהם, וסיפרו
לו שצאנו פרצו את הגדר ונכנסו לגן מרהיב העין של שר העיר, רמסו
שושנים וקלקלו את הגן, וכשנודע הדבר לשר ציוה לכלאם אצלו. עמד
הרועה תוהה ואובד עצות, עד שניגש אליו אחד מזקני העיר, ואמר לו כי
ידוע לו שלפני מספר שנים קרה מקרה מעין זה, ואותו הרועה שחכם היה
13 קנה עוגה מפוארת והגישה דורון לפני השר, וכשהתנצל על המקרה נאות
לו השר ושחרר את צאנו.

כאשר שמע זאת הרועה מצא הרעיון חן בעיניו, ואף הוא עשה כמעשה
קודמו וקנה עוגה מפוארת לשר. אך לרוע מזלו לא מצא את השר במקומו,
אלא נודע לו שזה עתה נסע השר לעיר אחרת. לא איבד הרועה את
14 עשתונותיו, הניח את העוגה על שלחן השר, פרץ את דיר הצאן ולקח את
צאנו.

כשחזר השר למקומו קרא לו ושאלו: מדוע לקחת את הצאן? השיב לו
שעשה כמעשה הרועה שקדם לו. אמר לו השר: שוטה שבעולם! וכי חסר

לי כסף ואני צריך עוגה? אלא אותו רועה התרפס לפני וקבלתי התנצלותו,
15 והעוגה באה רק כאות לכניעתו לפני, אך אתה לא עשית כן וראוי להענישך.

והנמשל, אין הקדוש ברוך הוא רוצה את גוף הקרבן, אלא את חרטת
המקריב והכנעת לבו, כמעשה הרועה הראשון דוקא (ביכורי ראובן).

אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן
הצאן תקריבו את קרבנכם

(ויקרא א. ב)

פניני
הערב

1 הרב מביא פסוק "וערבה לך מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות"¹⁶. וכותב
על כך:

"הנה עיקר טעם הקרבן של נפש בהמה, ומה שאין הקב"ה בוחר בקרבן אדם [כמו עקידת
יצחק], שהקרבן הנעשה בעצמו מהוקן ע"י עליוזו להיות נזבח לך. וזהו החילוק שבין
האדם לבהמה. שהבהמה אינו בה דעת על כן לא תחעלה כי אם ע"י שיעשו בה מעשה

11

להעלותה כליל לר' עולה, או דמה וחלבה שהם עיקר מבין הנפש. מה שאין כן האדם, לו לב מבין. הוא ישכיל מהנעשה בבהמה ויתקרב אל ד' במדעו. והנה לעתיד לבא אמר הכחוב ששפע הדעת יהיה מלא אפילו בבהמות. שמקרא מלא הוא לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, כי מלאה הארץ דעה אח ד' כמים לים מכסים¹⁷. הרי גם הבהמות והחיות ישכילו. וכן הוא אומר ותכבדני חית השדה, תניב ובנות יענה¹⁸. אם כן יהיה כערך האדם עכשיו. על כן לא יתה צריך לקרב מהם ולהקריב, ויהיה איסור בזה. ותהיה ההקרבה רק מנחה מהצומח, שהוא לא ישכיל עוד עד שיעלהו בפועל. על כן הערב המנחה, ולא שאר קרבן מהחיים⁶.

(3)
סע

(כחויק, מובא ב"מאורות הראי"ה", הגדה של פסח, עמ' רכה) [רצ"ה קיצר מאד בפסקא זו והביאה ב"עולת ראי"ה" ח"א עמ' רצב ע"ש. וע"ע "אגרות הראי"ה" ח"א עמ' קעג. קעו בענין "מצוות בטלות לעתיד לבא"]

ג.

שמא עתידה הבהונה לחזור שוב לירי הבכורות, ואפשר שהסנהדרין יבטלו הבאת קרבנות מהחיי. וזה לשון הרב:

זכחי בעלי חיים יתמעטו מאכילת רשות ודאי, כי הכתוב אומר כי תאודה נפשך לאכול בשר. ואיך תאודה הנפש השלימה לאכול בשר [מן] החי? וכו'. או שהסנהדרין או ימצאו לנכון,

גל פי הכח שיש להם לעקור מן התורה בשב ואל תעשה, לפטור מקרבנות התובה של מין החי, כיון שכבר חדלה הריגת החי מן המנהג של תשמיש הרשות. והמקרא מסייע [כאן הרב מביא רמז לכך מהתורה] ועל זה רמזו חז"ל 'כל הקרבנות בטלים, ותודה אינה בטלה. וכו'. ויוכל להיות שעל פי הסנהדרין ועל פי הנביאים תשוב העבודה לבכורות, כיון שימצא על זה מקרא מפורש אין זה עוקר דבר מן התורה, כיון שהבכורות נפטלו ע"י חטא העגל, אי אפשר שיהיה דבר של חטא קיים לעד, כי התשובה קדמה לעולם. על כן כשיתקן כל רושם של חטא תשוב העבודה לבכורות. וכו'. ויש לדרוש שחובת קרבנות בעלי חיים אינם אמורים כי אם כל זמן שהמקריבים הם כהנים. על כן כתיב 'ושחט אותו על ירך' יחרקו בני אהרן את דמו. וכו' אמנם זה החזיון הוא לימים רחוקים מאד, ויוכל היות שתיקון העולם כתחית המתים יהיה לפני זה.

6

(4)

א המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות בית דוד לישנה הממשלה

הראשונה ובונה מקדש ומקבץ נדחי ישראל. וחרוק כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם. מקריבין קרבנות ועשין שמטין ויובלות כל מצותן האמורה בתורה: וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה וכו'. שהרי תורה העידה עלינו שני ושב י"י אלהיך את שכונתך ורחמי ושם וקבצך מכל העמים וכו' אם יהיה נוחך בקצה השמים ששם יקבצך י"י אלהיך ומשם יקחך והביאך י"י אלהיך וכו'. וגלגל הדברים המפורשים בתורה הם כוללים כל הדברים שנאמרו על יד כל הנביאים: אף בפרשת בלעם נאמר ושם נבא בשני המשחים במשיח הראשון שהוא דוד שהושיע את ישראל מד צריחם ובמשיח האחרון שיעמוד מבניו שמושיע את ישראל מיד בני עשו: ושם הוא אומר אראנו ולא עתה זה דוד, אשורנו ולא קרוב זה המלך המשיח, דרך כוכב מיעקב זה דוד, וקם שבט מישאל זה המלך המשיח, ומחץ פאתי מואב זה דוד וכן הוא אומר ויד אח מואב ומדדם בחבל, וקרקו כל בני שת זה המלך המשיח שני בו ומשלו מים עד ים, והיה אדום ירשה לרוד שני ותהי אדום לרוד לעבדים, והיה ירשה שני ארציו זה המלך המשיח שני ועלו משיעים בהר ציון לשפט את הר עשו.

כחלק
למסכת
ל"א:

לירע שאינו שברא שמים וארץ הוא לבדו משל מעלה ונסת וכו'

כזות כדכתיב (שמות ב) אנו ה' אלהיך ועמך, וכו'. (דברים ה) ודעת קצם והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמות שפעל יעל הארץ מהרף אין עיה ודברו הנמים (א) אפילו בארץ. לירע מירוש לאסירי מן הסילוסים שאמרו שהעולם נהג מאדו במלכות ואין לו מנהג ולא דבר ואפילו קריעות סוד וציאת מצרים וכל הנסאלות שנקשו במה היה יוש לו לאמתי כי עקר הם הדברים, אכן הקב"ה מנהיג את העולם כולו בידו ש"ה הוא הציאט במעשים ועשה מי כל הנסאלות. (א) ואין אדם נוקף אצבעו בלשנת א"א אם כי מכוון עליו להפעיל שנאמר (תהילים ל"ג) מהו מעשתי וכו' בענין ימיה הלי מה שאמרו הנמים (ישפת ד"ה לא) שישאלך לאדם לאמר מיהו מעשתי הני עמית לישעיה יהיו קצם סע"ה ה' א"ל"ה ש"ם ביה ה"ה ש"שם שיש לו האסתי שמועאטו מעשים לפרע אנו ה' אלהיך אשר העאתך יעשה על כדון מאד וישוא הויה (א) הני האסתי ש"ם ש"אנו הויה ש"אמתי כי שאנו העאתך ארמם כי אנו הויה ש"אמתי כי שאנו ה' אלהים ואנו עתה לקב"ה ארמם ולחשיענבם. וכו' ישעיה כדכתיב ישעת כדכתיב (דברים ה) ושב וקבצך בכל העמים יוש"ה.

6
נ"ה
ל"א

(2)

6) Lubavitcher Rebbe

The Last Word

A SMALL ALEF

Being the first of the 22 letters of the Hebrew alphabet, alef is the "head" or "leader" of all the letters. This is further hinted to by the fact that alef is an etymological derivative of the word aluf (אלוף) which means "leader" or "chief."

So a small alef (see Pane'ach Raza) is a contradiction in terms: Why is a letter which represents leadership and greatness written small? If the Torah wishes to allude to Moshe's humility, surely this could have been done by making another letter small, and not the alef?

However, the point here is that a person's greatness and humility should not be two distinct entities. Some people are generally contrite, but when it comes to their field of expertise, then their feelings of humility become temporarily suspended...

The Torah is teaching us here that a person's humility (represented by smallness) should be in the very same area as his greatness (represented by the alef). His unique talents as special qualities themselves should lead him to feel humble, when he contemplates the fact that if another person would have been given the same capabilities as himself, that person would surely have surpassed his achievements.

(Based on Sichas Shabbos Parshas Vayikra 5741)

8) אל תתנא כאל

אלפא ור' יודגן דהו גרסי באריותא דחוקא ליה מילתא טובא אמרי ניקם ונייל וניעבר עיסקא וניקם ייבנשין אפס כי לא ידע כך אבין אול (6) אהבי תורי גרא רעיקא דהו קא טרי רפתא אתו דרי מלאבי השרת שמעיה רבי יודגן דאמר דהו לחבריה נישר עליהו האי גרא ונקטלינהו שמעיהו דהו עולם הבא ועסקין טריי שעה אבר ליה איך שבקנהו דאיכא כהו דהו דקימא ליה שעתא רבי יודגן שמע אלפא לא שמע אבר ליה ר' יודגן לא אלפא שיער דהו מיד אבר ליה לא אבר מדשמעי אבא ואלפא לא שמעו שים ליהו קיימא לי שנתא אבא ליה רבי יודגן איהו וקין בנפשא כי לא יודל אבין מקרב דאין ר' יודגן דהו אלפא לא דהו עד דאתא אלפא מליך רבי יודגן אברו לו אי אכטו בך גרסי לא דהו מליך פד יאול חלא נפשה באסקרא דספתא אבר אי איכא דשאל לי במרעיתא דהו תיא ירבי אישיא ולא פשטא ליה ממתי נפילגא מאסקרא דספתא ומבענא

7) ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר

1 מובא ברש"י, מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ לאוהל, יכול מפני שהקול נמוך? ת"ל את הקול - מהו הקול? הוא הקול המתפרש בתהלים: קול ד' בבית וכו'. א"כ למה נאמר באהל מועד? מלמד שהיה הקול נפסק, ע"כ.

לכאורה צריך להבין אם הקול הי' כ"כ חזק, למה עשה הקב"ה נס שנפסק הקול, הלא אין עושים נס בכדי - וי"ל: שלא היה בזה שום נס, כי כרי לשמוע את קול ד' רדושה לזה קרושת אהל מועד - או שומעים את קול ד' מדבר, אבל מאחורי אוהל מועד לא שומעים את קול ד'. ולכן רק משה שמע וכל בני ישראל לא שמעו. זה לא היה נס, כי לשמוע את קול ד' צריכים אוזן - ורק אוזן של משה שמעה. אבל, זה לא מפני שמאחורי אוהל מועד אין שום קול השם, כי קול השם הוא חזק מאד ובלי הפסק - אלא שהיתה חסרה לבני ישראל האוזן הרוחנית כדי לקלוט את קול ד'.

כמו ששמעתי בשם מרן הסבא זצ"ל מקלם ר' ש. ז. שאמר: מובא במסילת ישרים: שהרי הנביא צווח: שימו לבנכם על דרכיכם". אנתנו לא שומעים את צווחת הנביא מפני שאין לנו אזנים לשמוע אותה. אבל ר' משה חיים לוצטו שמע איך שהנביא צווח. וזה מה שאמרה התורה "ושבת עד ה' אלוהיך ושמת בקולו". כשהאדם מתקרב אל ד' - אז הוא שומע את קולו.

בפרקי אבות פ"ו מ"ב: אמר ר' יהושע בן לוי: כל יום ויום בת קול יוצאת מהר חרב ומכרות ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה. אנתנו לא שומעים כלום - והוא שמע בכל יום ויום. זה מפני שאין לנו אזנים לשמוע את קול ד'. חז"ל הקדושים אומרים: לא נבראו רעמים אלא ליישר עקמומיות שבלב, נפלא הדבר, כי עד כדי כך מסוגל להשפיע קול רעם בלבד - ליישר עקמומיות שבלב. והנה הרעם אשר בעינינו כדבר רגיל בכל יום ויום, בכל זאת יש בזה ליישר עקמומיות שבלב ולהפוך את האדם לגמרי לאיש אחר, למי שיש אוזן להבין ולשמע.

וכמה רחוקים אנו מכן. קולות רעם מפצצות שנהרגו בהן אנשים ונשים וילדים ר"ל - ואנתנו בשלנו, לא מאזינים להבין הקולות. נפתחים ונרעדים מהצעקה והצער, אונינו קולטות כל הידיעות והרעמים המתהדרים - וכלום אנו מבינים טיב השמועה? כלום אנו יודרים לעומק הכנתה? לא מורגש הרושם העז אשר צריך היה להראות אותותיו בתפלותינו הבוקעות שמים ובכל מהלך חיינו.

אמר הגאון ר' אהרן בקשט, אב"ד דק"ק שאוויל מקדושי ליטא הי"ד: הרי אמרה התורה בחייבי מיתות ב"ד למען ישמעו וידאו, ומודיעים לנו חז"ל כי ב"ד ההורגת פעם לשבעים שנה כבר נקראת בית דין קטלנית. כה נדירה היתה הריגתו של ב"דאדם ועם כל זאת התורה אומרת למען ישמעו ויראו. מקרה נדיר זה כבוחו להשפיע פחד ויראה על מי שאוניו פתוחות להבין עומק הדבר. והנה נהרגים בני ישראל יום יום ר"ל. ואיה הפחד ואיה היראה? כי איננו שומעים ואיננו מבינים. אטומות אונינו להבין מה דורשים מאתנו. גם חסרה לנו אוזן לשמוע את הכאב של עם ישראל. כל אחד מרגיש רק את צערו, מה שחסר לו.

ימי החג ממשמשים ובאים וכל אחד משתדל להכין צרכי החג עד כמה שידו משגת - כדי לקיים המצוה של שמחת החג, אבל צריך לחשוב או גם על אחיו האומללים שאין להם מה להכין לחג ולעזור להם כל מה שביכולתו, כמו שמבארים המפרשים "אדם כי יקריב מכם קרבן העיקר שאדם יקריב מכם - מנפשו קרבן לד' - שיותר מתאוותיו לכבוד ד' ויקמץ מהתענוגים שלו לצורך אחיו העניים. וזה הקרבן החשוב לפני ד'.

9) בקרה והליקוק

כוחו, כי זה עבודת האמהות לשמור על הבית מהשפעות זרות, ולכן אמר הפסד יחזק ז"ל כאשר הי' לאברהם אבינו בני קטורה, שהי' או מצב של אבות בלי אמהות, כי כבר הייתה לאמר פטירת שרה אמנו, לא הי' לאברהם ענה רק לשלח מעל יחזק בנו, וריחוק במכלית הריחוק שלא ידעו כלל מקדושה ולא יהי' להם נגיעה לזה, כך לא יוכלו להזיק ליחזק ובניו בהשפעות זרות.

בתיב ויקרא אל משה, ומניח הצעל הטורים שהוא ראשי תבות אמו, ויש להבין הכונה בזה.

איתא בחז"ל (כ"ר ע"ה) אמר רבי אבהו בעל פקדונות אבי, עמלק הפקיד אלגלי חבילות של קונים והחזיר לו הקב"ה חבילות של קונים שנאמר (שמואל א טו, ז) פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל, שרה הפקידה אלגלי מלות ומעשים טובים החזיר לה הקב"ה מלות ומעשים טובים והי' פקד את שרה, והנצי"צ בהרחב דבר (פ"ח בשנת) הקשה למה דוקא שרה אמנו הוא הכח נגד עמלק, וכי לא היו שאר נדיקים עם מעשים טובים, עיי"ש בדבריו. באמת מנינו עוד מקור שכותה של שרה אמנו עמדה נגד עמלק, כמו שאמרו (שם נ"ג) רבי עקיבא היה יושב ולורש והלבוש מתנמנם נקש לעוררן אמר מה ראמה אסתר שתמלך על שבע ועשרים ומאה מדינה אלא תבא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שחיתה קט"ו וממלך על קט"ו מדינות. ונריכין לבאר למה דוקא שרה אמנו היא הכח נגד עמלק.

עבודת האם בישראל היא הקמת הבית, אשה עבודתה 'יראה' כד"ר (משלי לא, ז) 'אשה יראת ה' היא תהלל', כמיז אלל המילדות (שמות א, י"ח) 'ותראין המילדות את האלקים', והקב"ה נתן להם בשכר זה בתים, ובספר מדרש משה מציא בשם אברהם"ק רבי דוד מקאלק זי"ע, כי יראה הוא בית כמו שאמרו חז"ל בשבת (לא, ז) 'מכריז רבי ינאי חבל על דלית ליה דרחא ותרעה לדרתא עבדי', וההצגה בזה כי האדם שיש לו יראה הוא מוגדר במחילות, כי היראה הוא גדר מסביב לאדם, ולכן כאשר המילדות הי' להם יראה הרי מדה נגד מדה ניתן להם בתים, האשה שהיא עקרת הבית עבודתה היא מדת היראה, כדי שהבית יהי' מוגדר במחילות, שרות הבית יהי' רוח של טהרה.

בתיב (בראשית כה, ו) 'ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות וישלחם מעל יחזק בנו בעודנו חי קדמה אל ארץ קדם', ורש"י כ' שם עומאה מסר להם (והוא משנהדין לא, א). שמעתי מהגאון רבי יחזק הוטנער ז"ל בשמחה בית השואבה, שעמד על זה, הלא אברהם אבינו פירסם מלכות שמים בכל העולם כד"ר (בראשית י"ה) 'את הנפש אשר עשו בחרן', ולמה ריחק את בני קטורה וגם נתן להם שם טובא. וזכרוננו שציאל אז, כי יש בריח אבות וברית אמהות, ויש לכל א' עבודה מיוחדת, כח האבות הק' הוא בעשה טוב, המסורה של האבות מדור לדור, כח האבות למסור ירושה לבניהם אחריהם, מסורה של חורה ודרך עבודת ה'. האמהות יש להם העבודה של סוד מרע, לראות ולהבטין בין רע לטוב, ולשמור את חומת הבית שיאחר בקדושתו ולא יבואו זרים והשפעות זרים לתוך הבית. כאשר אמר אברהם אבינו את ההספד על שרה אמנו, ואמר כל הפרק של אשת חיל, אחו"ל (מנחם חיי שרה, ד) 'דרשה למר ופסחים בין יחזק לישראל שחמרה גרש האמה הזאת ואת בנה', היא הבינה כי ישמעאל עם יחזק הם כמו כלאים, זה הכונה דרשה למר ופסחים, הרי ששרה אמנו הי' זה שהבין הפסחה של ישמעאל וריחוק

כמו כן כח היראה הוא דבר העומד לעד, יראה מציא טהרה, והוכות של היראה שעומדת לעד. בשפ"א (לפסח, פרמ"ז) מחדש דאף שיש מ"ד דוכות אבות שמה אכל זכות אמהות לא חמה, ומציא שם דברי הרב בעל החניא בלקוטי חורה (שה"ש ע"ט, טו, טו ו' נדרו"ת) עה"פ (שה"ש ג, ח) 'מדלב על ההרים מקפץ על הגבעות', דקיפוך הוא יותר מדילוג דהוא צ"ב רגלים (ע"י פ"ח דאהלות מ"ה, וירושלמי פ"ה דבינה) והרי דרשו חז"ל ('ויק"ר לו, ו) דגבעות אלו האמהות, דכה האמהות הוא לעולם עיי"ש בדבריו. ולפי הדברים שציארנו יש לנו עוד הצנה בדברי השפ"א, כי האמהות שהם מדת היראה, יש לעבודתם חכמת קיום לעד, ולכן זכות אמהות לא חמה.

א) עמלק רצה לטמא את בני ישראל חז"ל דרשו (מנחם חיי, טו, טו) סיפרי דברים (נ"ו) 'אשר קרך' (דברים כה, יח) אשר טמאך, הוא רצה להעביר רוח הטהרה מבני ישראל והכה נגד עמלק הוא כח של האמהות, כוחה של שרה אמנו שהיא דרשה למר ופסחים והעמדה את הטהרה ויראת ה' טהורה חכות זה עומדת לעד, ועומד נגד עמלק שדונה לקריאת בני ישראל מיראתם, כדכ (שם) 'אלא ירא אלקים', רק זכות האמהות לא חמה, כח יראת שמים, וכח שרה אמנו הוא הכח נגד עמלק.

בתיב (מהלים י"ח) 'יראת ה' טהורה עומדת לעד', יראה הוא דבר העומד לעד, כמו שחז"ל (שם לא, א) דימו יראת שמים לקב סומטין שמעמד הסיטין שלא ירקבו.

D

"ויקרא אל משה" (ויקרא א א), ואחז"ל (ויקרא פ"א ג): "עשר שמות נקראו לו למשה, ירד, חבר, יקותיאל, אביגדור, אבי סוכו, אבי זנוח וכו', ירד - לפי שהוריד את התורה מלמעלה למטה, אביגדור - אביהם של גודרים, חבר - שחיבר את הבנים לאביהם שבשמים, אבי סוכו - אביהם של נביאים שסוכים ברוח הקודש וכו'".

והנה ענין השם הוא לתאר ולהגדיר את מהותו של הדבר ואיכותו. ומצינו בחז"ל (ב"ר פ"ו ז): "כשעה שבא הקב"ה לברוא את האדם נמלך במלאכי השרת, אמר להן נעשה אדם, אמרו לו אדם זה מה טיבו, א"ל, חכמתו מרובה משלכם, הביא לפניהם בהמה חיה ועוף, אמר להם, זה מה שמוד ולא היו יודעים, העבירם לפני אדם א"ל מה שמו, א"ל זה שמו שור זה חמור זה סוס זה גמל, א"ל, ואתה מה שמך? א"ל, אני נאה להקראות אדם שנבראתי מן האדמה, ואני מה שמך? נאה לך להקראות ד', שאתה אדון לכל, אמר הקב"ה, אני ד', הוא שמי שקרא לי אדוה"ר".

6
10
ע"מ
מסך
ויקרא

חכמה זו של קריאת שם לדבר היא חכמה עליונה למעלה מחכמת המלאכים, כי שמו של הדבר הוא ההגדרה הממצה את כל מהותו וענינו. ואם די לכל הברואים בשם אחד אשר בו באה לידי ביטוי כל מהותם, חרי למשה רבינו ע"ה היו עשר שמות כדי לבטא ולהקיף את גדלותו.

ואחז"ל (ויקרא רבה שס): "אמר לו הקב"ה למשה, חייך, מכל שמות שיש לך, איני קוראך אלא בשם שקראתך בתיה בת פרעה, ותקרא שמו משה, ויקרא אל משה, ויש להתבונן כאן בתרתי, חדא, מה מצא הקב"ה בשם זה יתר על שאר שמותיו של משה, שלכאורה מביעים יותר את גדלותו של משה מהשם "משה" עצמו. ועוד צריך ביאור, הרי הוראת שם זה אינה מתייחסת למשה כלל אלא למעשה ההצלה של בתיה בת פרעה ככתוב: "ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתנה" (שמות ג י).

ונראה לבאר, כי משייתו של משה מן המים היתה ע"י מסירות נפשה של בתיה שעברה על מצות אביה כדי להציל נפש, וכיון שהצלת משה היתה ע"י מעשה שנעשה במסירות נפש, נכנס כח זה של מסירות נפש בגופו ובנפשו של משה רבינו, וכח מסירות הנפש שהיה למשה רבינו היה ע"י מסירות הנפש של בתיה בת פרעה, ולכן מתייחס השם "משה" לעצם מהותו של משה. ונתבאר ענין זה בהרחבה במאמר ג.

וביסוד זה שע"י מעשה החסד שנעשה עמו נכנס אצל המקבל כח החסד, נבין את דברי חז"ל על הכתוב (דברים ז יב): "ושמר ד' אלקיך לך את הברית ואת החסד וגו'", שאמרו (ירושלמי קידושין פ"ד ה"א): "שלוש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל, רחמים, ביישנים, גומלי חסדים. גומלי חסדים מנין, דכתיב ושמר ד' אלקיך לך את הברית ואת החסד" יע"ש.

ותמוה, דפשוט הכתוב מורה שהקב"ה יתנהג עם ישראל במידת החסד, והיכן מרומז כאן שמידת החסד נטועה בישראל. ולאור מה שנתבאר הדברים הם ככתבם, שמתוך שהקב"ה נוהג עם ישראל במידת החסד, נספגת מידה זו בתוך ליבם של ישראל, ונמצא שע"י הנהגת הקב"ה עם ישראל במידת החסד הוא נותן להם במתנה את מידת החסד, והיא אחת מג' מתנות טובות שנתן הקב"ה לישראל, וכמו שאמרו בירושלמי.

ומה שבחר הקב"ה בשם "משה" מכל השמות, לפי שעיקר מה שנדרש ממנהיגים של ישראל הוא מסירות נפש עבור כל יחיד ויחיד, והשם "משה" מעיד על תכונה זו, וכמו שנתבאר.

וכן אמרו חז"ל (שמ"ר פ"ב ב): "בדק הקב"ה לדוד בצאן, ומצאו רועה יפה וכו', היה מוציא הקטנים לרעות כדי שירעו עשב הרך, ואח"כ מוציא הזקנים כדי שירעו עשב הבינוני ואח"כ מוציא הבחורים שיהיו אוכלים עשב הקשה. אמר הקב"ה, מי שהוא יודע לרעות הצאן איש כפי כחו, יבוא וירעה בעמי וכו', ואף משה לא בתנו הקב"ה אלא בצאן וכו', ברח ממנו גדי אחד, ורץ אחריו וכו', נודמנה לו בריכה של מים ועמד הגדי לשתות, כיון שהגיע משה אצלו, אמר, אני לא הייתי יודע שרץ היית מפני צמא, עייף אתה, הרכיבו על כתיפו והיה מהלך. אמר הקב"ה, יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם, חייך אתה תרעה צאני ישראל".

16

26

31

36

41

46

5

רועה ומנהיג הדור, צריך להיות דואג לכל אחד ואחד ומספק את צרכיו של כל אחד לפי כחו, וכמו שכתוב ביהושע: "איש אשר רוח בו" (במדבר כז יח), ופירש"י: "שיכול להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד", כי אין די בהשפעה כללית על הדור, אלא צריך להתאים את ההנהגה עם כל אחד ואחד באופן פרטי לפי רוחו וכחו, וכח זה לנהוג עם כל אחד לפי רוחו לא יתכן בלא מסירות נפש.

ומצינו מידה זו במשה עוד בטרם נשלח ע"י הקב"ה להיות גואלם ומנהיגם של ישראל, כתיב (שמות ב יא): "ויצא אל אחיו וירא בסבלותם", ואח"ל (שמו"ר פ"א כז): "היה רואה בסבלותם, ובוכה ואומר, חבל לי עליכם, מי יתן מותי עליכם, שאין לך מלאכה קשה ממלאכת הטיט, והיה נותן כתפיו ומסייע לכל אחד ואחד מהן". ורש"י פירש: "וירא בסבלותם - נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם".
 וע"י מידה זו זכה לגילוי שכונה, וכן אמרו (שמו"ר סג): "אמר הקב"ה, אתה הנחת עסקיך והלכת לראות בצערן של ישראל, אני מניח את העליונים ואת התחתונים ומדבר עמן, הה"ד (שמות ג ד) וירא ד' כי סר לראות, ראה הקב"ה במשה שסר מעסקיו לראות בסבלותם, לפיכך "ויקרא אליו אלקים מתוך הסנה".

(11)
 פ

1.04 Vilna's Righteous Convert

Related by the Rav in his lecture on the Saturday night before the recitation of the first Selihot, Boston, Mass., September 14, 1968.

I once heard the following story from my father. It was most probably a true story, since the stories that were transmitted in our family from generation to generation are mostly true. They are not like hasidic stories, where miracles happen. [Laughter.] These stories, which have been told and passed down from generation to generation, are usually true. These stories do not deal with miracles, but with natural phenomena. I do not know whether everybody here knows or has heard of the famous ger zedek [righteous convert] in Vilna. The ger zedek was a son of the famous Polish Count Potocki [Pototzki]. His father was one of the leading aristocrats of Poland. Almost half of Lithuania belonged to Potocki, who served in most ways as a feudal lord. He was basically a feudal lord. As you know, feudalism prevailed in Poland until the end of the eighteenth century. His son is known in Jewish history as Graf, or Count, Potocki. Somehow, he converted and became a Jew. I was at his grave in Vilna.¹ Now they [the Communists] have destroyed his grave.

Graf Potocki was sent to one of the famous universities in Italy. It was customary for the Polish aristocracy to send their children to Italy for advanced studies. Apparently, he became acquainted with Jews there. We do not know exactly what happened; it is clear, however, that he abandoned Catholicism and embraced Judaism, and became a pious Jew. Because conversion to Judaism was prohibited in Italy, he went to Holland, which permitted such changes of religion. Indeed, had he remained in Holland he might have lived longer.

The Graf, it seems, became lonely and wanted to return to Lithuania, and so he came to Vilna. However, he was afraid to remain in Vilna, where he might be recognized. In Poland at that time [Lithuania was then part of Poland], conversion to Judaism

was considered a capital crime. To avoid the police, he traveled to a small town called Ilya, near Vilna, where he studied. The local Jews discovered that this young man who sat in the bet medrash all day, studying and leading a saintly life, had not been born a Jew. He was a convert and a son of the famous...

(12)

Rebbi
 Rachel
 "The Rav"
 Vol. 1

2

(13)
p^e

I do know exactly what happened. It seems that once a boy was making noise and the Graf told the youngster to be quiet. The boy's father, a shoemaker, reprimanded the Graf: "You are not a Jew and yet you told my son to be quiet!" Finally, the father of the boy informed the police. That was all that was necessary. As a matter of fact, my uncle² told me that there was a certain family in Ilya which was called the family of the mosrim [informers]. Their ancestor informed the police about Graf Potocki.

They arrested him, and, of course, they offered him his life if he would renounce Judaism and return to Catholicism. He would then be restored to his former glory. The Graf resisted all pressure and insisted on remaining a Jew. In spite of his high birth, he was sentenced to death, and was executed on the second day of Shavuot [1749] in the Cathedral Square in front of the famous cathedral in Vilna. After his execution, his body was cremated. Jews disguised as Poles came and collected as much as they could of the ashes. They then buried the ashes.

This story is an historical fact. In addition, I heard the following additional detail from my father, who heard it from Reb Chaim, who had in turn heard it from Reb Yosef Baer, who had heard it related in the name of Reb Chaim Volozhiner, the student of the Vilna Gaon. The night before the execution, the Vilna Gaon visited with the ger zedek. The Graf began to cry. The Vilna Gaon asked him why he was crying. Was he afraid of death and torture? The ger zedek replied that he was only afraid of one thing—that he would be lonely in the world to come. Neither his father nor his family were Jews. As the only Jew in his family, he would be a stranger. Indeed, halakhically speaking, he would be completely fatherless, since "one who has become a proselyte is like a child newly born" [Yevamot 22a]. You know very well that the relationship between the father and the son is completely abandoned when one becomes a convert. Indeed, since the Graf was still single when he was executed, he would have no immediate family whatsoever.

→ The Vilna Gaon quoted the verse: "Thus saith the Lord, the King of Israel, and his redeemer the Lord of hosts: I am the first, and I am the last. And beside me there is no God" [Isaiah 44:6]. The Gaon then cited the Midrash that says: "I am the first because I do not have a father, I am the last because I do not have a brother. Beside me there is no God, because I do not have a son" [Shemot Rabbah 29:4]. The Gaon questioned the meaning of this Midrash. What does it mean that God says I have no father? If this text is correct, it is simply against Christianity. It stresses that God does not have a son.

The Gaon told the Graf that there was in fact a mistake in the text. The correct reading should be: "I am the first to the one who has no father, and I am the last to the one who has no son." I am a father to everyone who has no father, to everyone who is lonely. I am a son to everyone who dies childless. This is the promise of the Almighty. The ger zedek exclaimed to the Gaon, "You have comforted me!" Only then did the Gaon leave the prison.

I always remind myself of this story when I recite this verse [Isaiah 44:6] in the Malkivot kingship prayers on Rosh ha-Shanah

(7)

הפטרת ויקרא

המאמר ה' 138
ע"פ

14

ישעיה מד, ו: אני ראשון ואני אחרון.

שח הגאון רבי ברוך דב ליבוביץ זצ"ל, ראש ישיבת קמניץ: באחד הימים ביקר הגאון הקדוש רבי אליהו מוילנא זי"ע, אצל גר הצדק הצדיק רבי אברהם פוטצקי זצ"ל הי"ד בבית הסוהר, ומצאו כשהוא בוכה. תמה הגר"א לפשר בכיו: הרי אתה הולך למסור נפשך על קידוש ה' ומדוע תבכה? עליך ללכת בשמחה! השיב גר הצדק זצ"ל, שאינו בוכה על זה, אלא מפני שלא נשרש בישראל, כי אין לו אב, בנים ואחים בישראל.

פתח הגר"א ואמר: מצענו מדרש (שמות רבה כט, ה) על הפסוק 'אני ראשון ואני אחרון':
"אני ראשון שאין לי אב, ואני אחרון שאין לי בן". והדבר תמוה, מפני מה צריך לומר זאת, הלא הדבר גלוי וידוע. אלא, תירץ הגר"א, הפירוש הוא, "אני ראשון" למי שאין לו אב בישראל ובא לחסות בצלי, "ואני אחרון" למי שאין לו בן, אנכי טוב לו מעשרה בנים.

(בישורשים הכמה, מרי נח גר וינטראב, עמוד ע, מפי הגיר נחום מאיר קרליץ אביד מיישינא, ששמע מפי הגרביד זצ"ל)